

Formation of soft skills among students of technical higher education institutions: challenges and prospects

Antonina Liashkevych

Kherson State Maritime Academy, Kherson

<https://orcid.org/0000-0002-0802-6489>

Abstract. The article addresses the issue of developing soft skills among students of technical higher education institutions. The essence and main groups of soft skills, as well as their role in the professional training of future engineers, are defined. The key challenges hindering the integration of soft skills into the educational process are analyzed, and promising directions for further development are outlined, including the introduction of training programs, project-based learning, and the implementation of international practices.

Keywords: soft skills, technical education, professional training, flexible skills, communication, critical thinking, engineering, educational strategies.

Формування soft skills у здобувачів технічних закладів вищої освіти: виклики і перспективи

Антоніна Ляшкевич

Херсонська державна морська академія, м. Херсон

<https://orcid.org/0000-0002-0802-6489>

Анотація. У статті розглядається проблема формування soft skills у здобувачів технічних закладів вищої освіти. Визначено сутність та основні групи гнучких умінь і навичок, їх роль у професійній підготовці майбутніх інженерів. Проаналізовано ключові виклики, що ускладнюють інтеграцію soft skills у навчальний процес, та окреслено перспективні напрямки розвитку питань з означеного питання, зокрема організація тренінгів, проектно-орієнтованого навчання і впровадження міжнародних практик.

Ключові слова: soft skills, технічна освіта, професійна підготовка, гнучкі вміння й навички, комунікація, критичне мислення, інженерія, освітні стратегії.

Сучасний ринок праці вимагає від фахівців не лише високого рівня професійних (hard skills), а й розвинених гнучких навичок (soft skills), які забезпечують успішну комунікацію, ефективну взаємодію в команді, здатність до критичного мислення та креативного розв'язання проблем. Для здобувачів технічних спеціальностей ця проблема є особливо актуальною, адже традиційно освітній процес у технічних закладах вищої освіти орієнтований переважно на засвоєння фундаментальних і спеціальних знань.

Питанням формування й розвитку soft skills приділяли увагу в своїх наукових розвідках українські науковці: Б. Антоневич, О. Башкір, А. Гелеш, О. Дещенко,

О. Кірдан, О. Кондрашова, О. Торосян, Ю. Ходикіна, А. Шелякіна та інші. Значна кількість зарубіжних дослідників також присвятили свої праці означеному питанню. Так, Джеймс Хекман і Тім Кауц доводять, що м'які навички передбачають успіх у житті, що вони причинно-наслідково призводять до цього успіху, і що програми, які спрямовані на розвиток м'яких навичок, мають посідати важливе місце в ефективному портфелі державної політики [6]. Вони визначають *soft skills* як комплекс особистісних характеристик та універсальних навичок, що забезпечують ефективну соціальну і професійну взаємодію. Сьогодні існує багато обґрунтованих ученими класифікацій. Для технічної освіти вони мають особливе значення, оскільки компенсують вузьку спеціалізацію та забезпечують інтеграцію конкурентоспроможного випускника у багатофункціональне професійне середовище.

Різні автори пропонують власні класифікації *soft skills*. Основними можемо виділити базові, важливі для майбутніх фахівців інженерних спеціальностей: **комунікативні навички** (усна та писемна мова, уміння слухати, міжкультурна комунікація); **когнітивні навички** (критичне та системне мислення, креативність, здатність до вирішення проблем); **соціально-емоційні навички** (емпатія, емоційний інтелект, навички роботи в команді, лідерство); **організаційні навички** (тайм-менеджмент, відповідальність, уміння адаптуватися до нових умов і приймати рішення в ситуаціях невизначеності). Розвиток цих навичок сприяє не лише професійній мобільності випускників, а й підвищує їх конкурентоспроможність на глобальному ринку праці.

Погоджуємося з думкою, що формування *soft skills* здобувачів у навчальному процесі узалежене від політики ЗВО, де позитивним набуток є наскрізність формування *soft skills* як у межах певних освітніх компонентів (обов'язкових та вибірових), так і позааудиторній роботі закладу освіти [4].

У сучасному вимірі реформування вищої освіти є ряд викликів і суперечностей в організації освітнього процесу, зокрема у **формуванні *soft skills* у технічних ЗВО**. Серед основних труднощів можна виокремити: домінування традиційних освітніх моделей, орієнтованих на *hard skills*; недостатню інтеграцію *soft skills* у зміст навчальних дисциплін; обмеженість практико-орієнтованих завдань, що стимулюють розвиток комунікаційних і проєктних компетентностей; потребу в підготовці викладачів, здатних реалізувати інноваційні методики формування *soft skills*.

Ураховуючи досягнення сучасної науки з окресленого питання, його актуальність і необхідність реалізації в освітньому просторі, для ефективного формування *soft skills* перспективами і шляхами розвитку вбачаємо запровадження таких заходів у закладах вищої освіти:

- упровадження тренінгових програм та інтерактивних курсів;
- використання проєктно-орієнтованого і проблемно-орієнтованого навчання;
- створення міждисциплінарного освітнього середовища, яке поєднує *hard* і *soft skills*;

- залучення роботодавців та експертів галузі до спільної розробки навчальних завдань;

- вивчення й адаптація успішних міжнародних практик, що довели ефективність інтеграції soft skills у систему технічної освіти.

Вітчизняними дослідниками визначено низку рекомендацій щодо оптимізації процесу формування soft skills у здобувачів технічних спеціальностей: впровадження інтерактивних методів навчання, які сприяють активній участі здобувачів у навчальному процесі та розвитку їхніх м'яких навичок; створення сприятливого освітнього середовища, яке стимулює здобувачів до спілкування, співпраці, творчого мислення та саморозвитку; проведення інформаційно-просвітницької роботи серед учасників освітнього процесу щодо важливості soft skills для успішної професійної діяльності; залучення здобувачів до участі в проєктах, конкурсах, стажуваннях та інших видах діяльності, які дозволяють їм розвивати і вдосконалювати м'які навички. Упровадження цих рекомендацій сприятиме підвищенню конкурентоспроможності випускників технічних спеціальностей на ринку праці та їхній успішній адаптації до вимог сучасного професійного середовища [2].

Висновуючи про важливість порушеної проблеми зазначимо, що формування *soft skills* у здобувачів технічних ЗВО є важливою складовою підготовки конкурентоспроможного фахівця. Подальший розвиток технічної освіти має передбачати збалансоване поєднання hard і soft skills, що дозволить забезпечити комплексну готовність випускників до професійної діяльності в умовах глобальних викликів.

Список використаних джерел

1. Башкір О. Інтерактивні методи формування soft skills майбутніх фахівців. Наукові інновації та передові технології. 2022. №1(3). С. 216–224. <https://www.academia.edu>.
2. Гелеш, А. В, Антоневич, Б. С. Актуальність розвитку soft skills у студентів технічних закладів вищої освіти в умовах динамічних змін. № 36: Академічні візії. 2024. <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1503/1387>.
3. Кондрашова, О. В., Дещенко, О. М., Ходикіна, Ю. Ю.(2024). Передові інновації в навчанні soft skills: Перспективи та прогнози для вищої освіти України. Педагогічна Академія: наукові записки,(8).
4. Кірдан, О., Кірдан, О. Формування soft skills здобувачів вищої освіти в освітньому процесі закладу вищої освіти. Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи. 2021. Вип 2(6). С. 152–160.
5. Шелякіна, А., Торосян, О. Формування та розвиток soft skills у студентів вищих навчальних закладів. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря]. Дрогобич : Видавничий дім "Гельветика", 2023. Вип. 66. Том 3. 316 с. С. 272-276.
6. Хекман, Дж., Кауц, Т. (2012). Переконливі докази м'яких навичок. Економіка праці, 19(4): 451-464 https://www.researchgate.net/publication/236114924_Hard_Evidence_on_Soft_Skills.